

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФАРМАЦІЇ

«СОЦІАЛЬНА ФАРМАЦІЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

МАТЕРІАЛИ
XI міжнародної
науково-практичної
конференції

30 КВІТНЯ 2026 РОКУ
М. ХАРКІВ

УДК 614.27:336.61(477)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ РЕІМБУРСАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Мороз С. Г.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Анотація. У статті проаналізовано трансформацію державної програми реімбурсації лікарських засобів в Україні у 2017–2026 рр. Розглянуто основні етапи розвитку програми «Доступні ліки» від початкового впровадження з обмеженим переліком нозологій до формування комплексної системи фармацевтичного забезпечення населення. Показано, що ключовими чинниками змін стали запровадження електронного рецепта, централізоване адміністрування через НСЗУ та поступове розширення переліку лікарських засобів і медичних виробів. Окреслено перспективи подальшого розвитку в напрямі цифровізації та гармонізації з європейськими стандартами.

Ключові слова: реімбурсація; «Доступні ліки»; фармацевтичне забезпечення; електронний рецепт; доступність лікарських засобів.

Abstract. The article analyzes the transformation of the state drug reimbursement program in Ukraine during 2017–2026. The main stages of development of the “Affordable Medicines” program are examined, from its initial implementation with a limited list of nosologies to the formation of a comprehensive pharmaceutical provision system for the population. It is shown that the key drivers of these changes include the introduction of electronic prescriptions, centralized administration through the National Health Service of Ukraine, and the gradual expansion of the list of reimbursable medicines and medical devices. Future development prospects are outlined in the direction of further digitalization and harmonization with European standards.

Keywords: reimbursement; Affordable Medicines program; pharmaceutical provision; electronic prescription; drug accessibility.

Вступ. Забезпечення доступності лікарських засобів є одним із ключових завдань сучасної системи охорони здоров'я. В умовах високої частки витрат домогосподарств на ліки особливої актуальності набувають державні механізми реімбурсації, що дозволяють зменшити фінансове навантаження на населення та

підвищити ефективність лікування. В Україні таким інструментом стала програма «Доступні ліки», започаткована у 2017 р. за ініціативи МОЗ України.

На момент запуску програма мала обмежений характер і охоплювала лише три групи хронічних захворювань. Відшкодування здійснювалося за паперовими рецептами, а перелік препаратів був відносно невеликим. Однак упродовж наступних років програма зазнала суттєвих змін, що охопили організаційні, технологічні та клінічні аспекти.

Мета дослідження. Метою роботи є аналіз трансформації державної програми реімбурсації лікарських засобів в Україні, визначення ключових етапів її розвитку та оцінка впливу на доступність медичної допомоги.

Матеріали та методи. У дослідженні використано нормативно-правові акти, офіційні звіти МОЗ України та НСЗУ, а також наукові публікації українських дослідників.

Методологічною основою дослідження стали: хронологічний аналіз розвитку програми; порівняльний аналіз змін у структурі та змісті програми; системний підхід до оцінки взаємодії її компонентів; узагальнення результатів наукових досліджень українських авторів.

Результати досліджень. Аналіз наукових джерел свідчить про загальну ефективність державної програми реімбурсації лікарських засобів. Зокрема, у дослідженнях Покотило О.О. підкреслюється, що рівень ефективності програми значною мірою визначається організаційними умовами її реалізації на місцях. Ключовими чинниками виступають доступність аптечних закладів-учасників програми та рівень поінформованості пацієнтів щодо механізму отримання лікарських засобів у межах реімбурсації [1].

Автори [2] наголошують на важливості регуляторного механізму референтного ціноутворення, який застосовується в програмі. Саме цей механізм забезпечує встановлення граничного рівня відшкодування та стимулює виробників утримувати ціни на конкурентному рівні. Такий підхід відповідає європейській практиці та є одним із ключових інструментів ефективного функціонування системи реімбурсації. У дослідженні зроблено висновок, найбільша частка препаратів у програмі традиційно припадає на лікарські засоби для лікування серцево-судинних захворювань, що узгоджується з епідеміологічною структурою захворюваності в Україні. Водночас поступово зростає частка препаратів для лікування ендокринних і респіраторних захворювань.

Трансформаційні зміни та основні етапи розвитку програми реімбурсації у 2017–2026 рр. представлено на рис. 1.

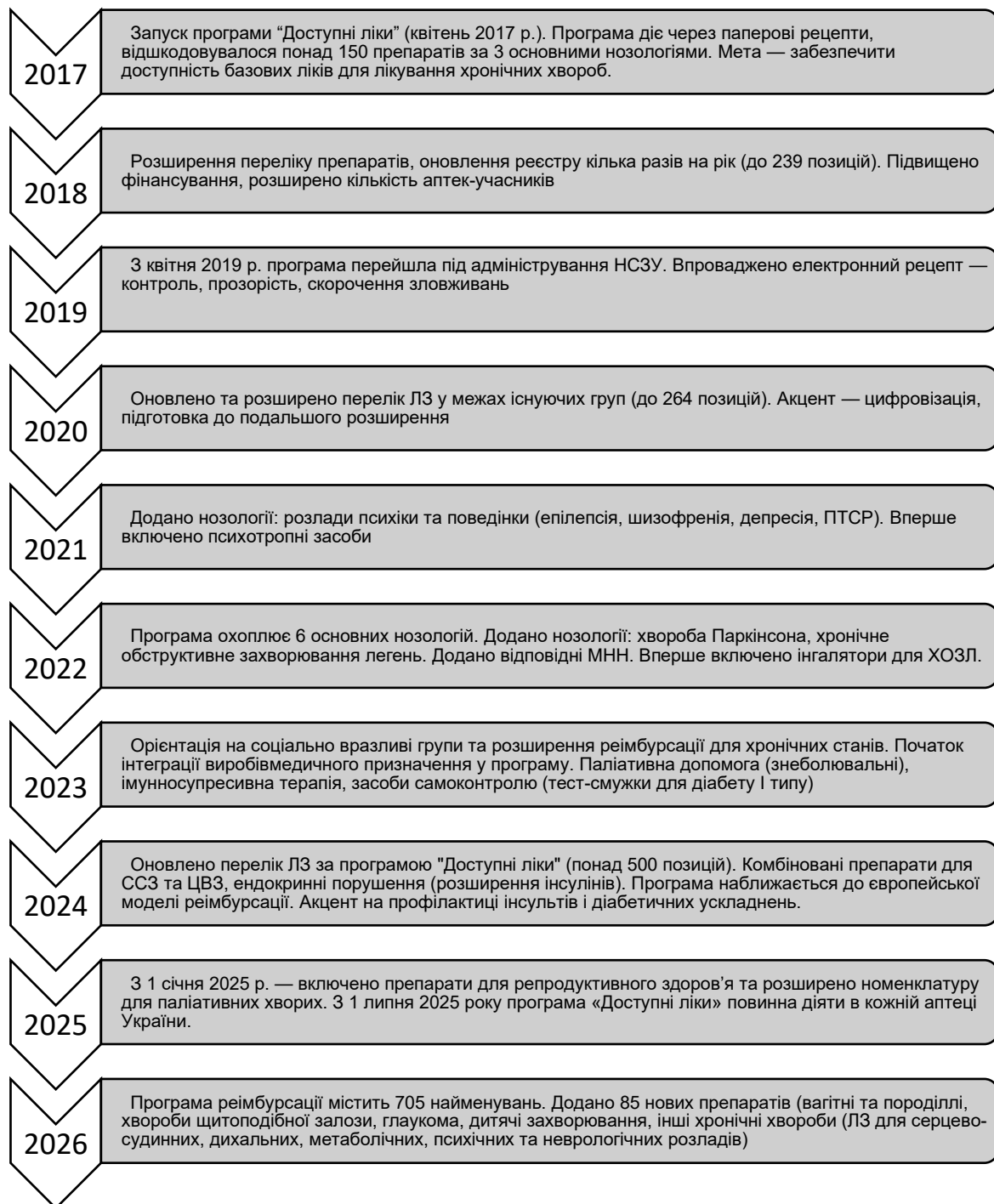

Рис. 1. Основні етапи розвитку програми реімбурсації в Україні

Аналіз розвитку програми «Доступні ліки» свідчить про її поступову трансформацію з обмеженої ініціативи у повноцінну систему державної реімбурсації. У 2017 році програма стартувала з трьох нозологій і понад 150 препаратів. Уже в 2018 році перелік лікарських засобів було розширено до приблизно 239 позицій, що свідчило про активне масштабування.

Важливим етапом став 2019 р., коли адміністрування програми перейшло до НСЗУ, а також було впроваджено електронний рецепт. Це забезпечило

підвищення прозорості, зменшення зловживань і покращення контролю за використанням бюджетних коштів, що дозволила оптимізувати державні витрати на лікарські засоби.

У 2020 р. продовжилося розширення переліку препаратів до 264 позицій та розвиток електронної системи охорони здоров'я. Подальші зміни були пов'язані з розширенням нозологій. У 2021 р. до програми включено психічні та поведінкові розлади, що відповідає рекомендаціям WHO щодо інтеграції психічного здоров'я у первинну медичну допомогу.

У 2022 р. додано хворобу Паркінсона та хронічне обструктивне захворювання легень, що розширює спектр лікування хронічних патологій. У 2023 році програма набула вираженої соціальної спрямованості — до неї включено паліативну допомогу, імуносупресивну терапію та засоби самоконтролю для пацієнтів з діабетом I типу.

У 2024 р. кількість препаратів перевищила 500, а кількість пацієнтів, охоплених програмою, сягнула понад 5 млн осіб. За даними МОЗ України, це свідчить про значне підвищення доступності лікарських засобів. У 2025 році до програми включено препарати для вагітних і породіль, що розширює її соціальну функцію [3].

Сучасний етап розвитку державної програми реімбурсації «Доступні ліки» характеризується подальшим розширенням переліку лікарських засобів, удосконаленням механізмів відшкодування та посиленням інтеграції з цифровими медичними сервісами [4]. Програма продовжує розширюватися шляхом включення нових МНН, що охоплюють препарати для лікування серцево-судинних захворювань, цукрового діабету, хронічних респіраторних патологій та інших соціально значущих станів. Відшкодування здійснюється через систему електронного рецепта з можливістю повної або часткової компенсації вартості.

Окремим напрямом розвитку є підтримка національного фармацевтичного виробництва, що реалізується через пріоритетне включення вітчизняних препаратів до переліку реімбурсації та оптимізацію державних витрат.

Станом на 2026 р зафіксовано такі показники: понад 6,18 млн пацієнтів скористалися програмою; функціонує 17348 аптечних закладів відпуску; з початку 2026 р — близько 1,95 млн пацієнтів; погашено понад 3,5 млн електронних рецептів; перелік включає близько 748 позицій лікарських засобів і медичних виробів [5].

Основним клінічним пріоритетом є профілактика та лікування серцево-судинних захворювань, які залишаються провідною причиною смертності та інвалідації населення. Ця група захворювань становить приблизно 60% усіх причин смертності, включаючи ішемічну хворобу серця та інфаркт міокарда.

Значна частина випадків є потенційно запобіжною за умови своєчасної профілактики, ранньої діагностики та постійної фармакотерапії.

Висновки. Програма державної реімбурсації лікарських засобів в Україні у 2017–2026 роках продемонструвала значну еволюцію та ефективність. Вона перетворилася з обмеженого проекту на масштабну систему забезпечення населення доступними ліками.

Ключовими факторами успіху стали цифровізація, централізоване адміністрування через НСЗУ та поступове розширення нозологій. Програма сприяє підвищенню прихильності до лікування, зниженню фінансового навантаження та покращенню клінічних результатів.

Подальший розвиток програми має бути спрямований на розширення переліку послуг, інтеграцію нових технологій та гармонізацію з європейськими стандартами, що дозволить підвищити ефективність системи охорони здоров'я України.

Список використаних джерел

1. Покотило О. О., Алещенко О. Ю. Аналіз реалізації державної програми реімбурсації як складової процесу забезпечення доступності фармацевтичної допомоги населенню. *Фармацевтичний часопис*. 2023. № 2. DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2023.2.13870>

2. Гуз В. С., Заліська О. М., Максимович Н. М. Аналіз тенденцій у програмі реімбурсації «Доступні ліки» в Україні. *Фармацевтичний часопис*. 2021. № 4. DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2021.4.12658>

3. Національна служба здоров'я України (НСЗУ). Аналітичні панелі (дашборди): електронні рецепти на лікарські засоби. URL: <https://nszu.gov.ua/dashboards/elektronni-recepti-na-likarski-zasobi-vipisuvann> (дата звернення: 20.03.2026).

4. Про затвердження Переліків лікарських засобів і медичних виробів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, станом на 05 березня 2026 року: наказ МОЗ України від 16.03.2026 № 324. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukrayini-vid-16-03-2026-324-pro-zatverdzhennya-perelikiv-likarskih-zasobiv-i-medichnih-virobiv-yaki-pidlyagayut-reimbursaciyi-za-programoyu-derzhavnih-garantij-medichnogo-obslugovuvannya-naselennya-stanom-na-05-bereznya-2026-roku>

5. Міністерство охорони здоров'я України. Розширення «Доступних ліків»: до програми увійдуть препарати від серцево-судинних захворювань за усіма наявними в Україні діючими речовинами. URL: <https://moz.gov.ua/uk/rozshirennya-dostupnih-likiv-do-programi-uvijdut-preparati-vid-sercevo-sudinnih-zahvoryuvan-za-usima-nayavnimi-v-ukrayini-diyuchimi-rechovinami> (дата звернення: 20.03.2026).